

Верховний
Суд

ОГЛЯД судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду (актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР
за серпень 2026 року

Supreme LAB

База правових позицій

Зміст

1. Справи про банкрутство	5
1.1. Щодо відкриття провадження у справі про банкрутство державного підприємства	5
1.2. Щодо повернення судового збору в разі відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство	7
1.3. Про обов'язок суду перевіряти план превентивної реструктуризації на достовірність відомостей незалежно від процесуальної поведінки кредиторів	9
1.4. Щодо вимог ініціюючого кредитора в частині інфляційних нарахувань та трьох відсотків річних, нарахованих за період перебування боржника в процедурі банкрутства, відкриття якого в подальшому було скасовано	12
2. Справи щодо захисту прав інтелектуальної власності	13
2.1. Щодо обчислення річного строку для отримання додаткової охорони прав на винахід	13
3. Справи щодо корпоративних спорів, корпоративних прав	14
3.1. Щодо права опікуна майна особи, яка зникла безвісти за особливих обставин, брати участь у загальних зборах ТОВ та голосувати замість такого учасника	14
3.2. Про відсутність в ОСББ права на стягнення пені за несвоєчасну сплату обов'язкових внесків на утримання багатоквартирного будинку	16
3.3. Щодо права директора товариства на вихідну допомогу, розраховану з фактично виплачуваного окладу за відсутності рішення загальних зборів про його встановлення	17
3.4. Щодо неможливості спадкоємця оспорювати відчуження спадкодавцем частки у складеному капіталі ФГ за наявності його попередньої згоди на таке відчуження	18
4. Справи щодо земельних відносин	20
4.1. Щодо недобросовісності юридичної особи як набувача нерухомого майна, внесеного до статутного капіталу керівником, щодо якого ухвалено рішення про витребування цього майна	20
4.2. Щодо підстав для визнання укладеним договором про внесення змін до договору оренди землі	22
4.3. Щодо можливості використання земель водного фонду для розміщення споруд, які не є капітальними	23
5. Справи, пов'язані з виконанням судових рішень	25
5.1. Щодо неукладеності договору реструктуризації заборгованості за відсутності предмета реструктуризації	25
5.2. Щодо обов'язку покладавця своєчасно заявляти про неналежну якість зерна та належно фіксувати її при поверненні товару	26

5.3. Щодо невиконання постачальником своїх договірних зобов'язань за договором поставки	28
6. Процесуальні питання	29
6.1. Щодо процесуального правонаступництва АТ «К.Енерго» на ТОВ «Київенерго-Борг» при переході права вимоги за результатами аукціону в процедурі банкрутства	29
6.2. Щодо подання декількох позовів з аналогічним предметом і підставами, як зловживання процесуальними правами	30

Перелік уживаних скорочень

– АМК України	– Антимонопольний комітет України
– АРК	– Автономна Республіка Крим
– ВС	– Верховний Суд
– ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
– ЄДР	– Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань
– ЄДРСР	– Єдиний державний реєстр судових рішень
– КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
– КМУ	– Кабінет Міністрів України
– КУзПБ	– Кодекс України з процедур банкрутства
– ОСББ	– Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку
– ПАТ	– публічне акціонерне товариство
– ПрАТ	– приватне акціонерне товариство
– ТОВ	– товариство з обмеженою відповідальністю
– ФДМУ	– Фонд державного майна України
– ФОП	– фізична особа – підприємець
– ЦК України	– Цивільний кодекс України

1. Справи про банкрутство

1.1. Щодо відкриття провадження у справі про банкрутство державного підприємства

Встановлені пунктом 2 розділу III «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» обмеження щодо застосування судових процедур санації та ліквідації до державних підприємств діяли протягом трьох років з дня набрання чинності цим Законом (до 20.10.2022) і не поширюються на правовідносини, що виникли після закінчення цього строку. Цей Закон не містить заборони (обмеження) на відкриття провадження у справі про банкрутство державного підприємства та введення процедури розпорядження майном боржника.

Товариство звернулося до суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство Державного підприємства (далі – ДП, боржник) у зв'язку із наявною та непогашеною заборгованістю, яка виникла внаслідок судового звернення стягнення на грошові кошти боржника в межах виконавчого провадження. Зокрема, судом було звернуто стягнення на боргові зобов'язання ДП перед ТОВ «Прайм-Стар» у рахунок погашення боргу останнього перед Товариством, який на момент подання заяви залишався непогашеним.

Місцевий господарський суд відмовив Товариству у відкритті провадження у справі про банкрутство ДП, з чим погодився суд апеляційної інстанції.

Судові рішення мотивовані наявністю законодавчої заборони на застосування процедур санації та ліквідації щодо ДП (п. 2 розд. III «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації»), а також неможливістю повернення провадження до іншої процедури. З огляду на це провадження у справі не підлягає відкриттю, оскільки воно не дасть змоги забезпечити захист прав та інтересів кредиторів і боржника й, відповідно, досягти мети, визначеної КУзПБ.

ОЦІНКА СУДУ

Порядок відкриття провадження у справі про банкрутство за заявою кредитора визначений ст. 39 КУзПБ, за змістом ч. 1 – 3 якої перевірка обґрунтованості вимог заявника, а також з'ясування наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство здійснюються господарським судом у підготовчому засіданні, яке проводиться в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Згідно з положеннями КУзПБ порядок відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом задля задоволення вимог кредиторів забезпечується послідовним застосуванням судових процедур: розпорядження майном, санації або ліквідації. Кодекс передбачає лише послідовний перехід між процедурами банкрутства – від розпорядження майном до санації та/або ліквідації, від санації до ліквідації тощо). Повернення до попередньої процедури законом не передбачено,

хіба що судовий акт про відкриття наступної стадії буде скасовано у встановленому законом порядку.

Частка державної власності у статутному капіталі боржника становить 100%.

У п. 2 розділу III «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» № 145-IX (набув чинності 20.10.2019, далі – Закон № 145-IX) встановлено, що у справах про банкрутство державних підприємств, у тому числі казенних підприємств, або акціонерних товариств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує відсотків, не застосовується судова процедура санації, крім тих, що задіяні у виконанні державного оборонного замовлення, виробництві, розробленні, модернізації, ремонті, обслуговуванні озброєння та військової техніки, та судова процедура ліквідації, крім тих, що ліквідуються за рішенням власника протягом трьох років з дня набрання чинності цим Законом.

Тобто, законодавчо були встановлені обмеження подальших (після процедури розпорядження майном) судових процедур щодо державних підприємств, у тому числі казенних підприємств, або акціонерних товариств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків, але при цьому строк застосування вказаних обмежень становив три роки з дати набрання чинності Законом № 145-IX, тобто до 20.10.2022.

Однак, суди попередніх інстанцій не врахували, що заява про відкриття провадження у справі надійшла майже через 3 роки після закінчення визначеного Законом № 145-IX періоду застосування обмежень щодо подальших (після процедури розпорядження майном) судових процедур банкрутства державних підприємств.

Крім того, у згаданому п. 2 розділу III Закону № 145-IX відсутня норма, яка б встановлювала заборону (обмеження) саме щодо відкриття провадження в справі про банкрутство державних підприємств та введення процедури розпорядження майном боржника.

КГС ВС зазначив, що не містить відповідних положень і ст. 96 КУзПБ, яка визначає особливості банкрутства державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі.

Отже, висновок судів про відмову у відкритті провадження у справі про банкрутство не узгоджується з нормами ч. 6 ст. 39 КУзПБ, адже у спірних правовідносинах судами не встановлено визначених цією статтею підстав для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство.

За результатами розгляду касаційної скарги рішення судів попередніх інстанцій скасовано, справу передано на новий розгляд до місцевого господарського суду.

Постанова КГС ВС від 21.07.2026 року у справі № 910/9426/25

1.2. Щодо повернення судового збору в разі відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство

Ухвала господарського суду про відмову у відкритті провадження у справі про банкрутство, постановлена за результатами підготовчого засідання, за своєю процесуальною правовою природою належить до судового рішення, ухваленого по суті спору. Відповідно положення пункту 3 частини першої статті 7 Закону України «Про судовий збір» про повернення ініціюючому кредитору судового збору не підлягають застосуванню.

У цій справі суд апеляційної інстанції скасував ухвалу місцевого господарського суду про відкриття провадження у справі про банкрутство ТОВ «ПГ Інвест» за заявою ТОВ «Марлакс» та відмовив у відкритті провадження через погашення боргу шляхом внесення коштів на депозит нотаріуса. Верховний Суд погодився з висновком апеляційного суду та залишив його рішення без змін.

До місцевого господарського суду надійшла заява ТОВ «Марлакс» про повернення судового збору за подання заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство.

Місцевий господарський суд, серед іншого, задовольнив, заяву ТОВ «Марлакс» про повернення судового збору.

Суд апеляційної інстанції скасував ухвалу місцевого суду про повернення ТОВ «Марлакс» судового збору та відмовив у його поверненні з бюджету. Суд мотивував тим, що відмова у відкритті провадження у справі про банкрутство винесена за результатами проведення підготовчого засідання та за процесуальною природою є рішенням по суті спору, тому норма закону про повернення збору у разі відмови у відкритті позовного провадження не застосовується. Оскільки у відкритті провадження у справі про банкрутство відмовлено, судовий збір згідно зі ст. 129 ГПК України покладається на ініціюючого кредитора.

ОЦІНКА СУДУ

У справі, що розглядається, перед Верховним Судом постало питання можливості застосування норми п. 3 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» у разі відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство. Зазначеною нормою встановлено, що сплачена сума судового збору повертається за клопотанням особи, яка його сплатила за ухвалою суду в разі відмови у відкритті провадження у справі в суді першої інстанції, апеляційного та касаційного провадження у справі.

За відсутності процесуальних підстав для повернення або залишення заяви про банкрутство без розгляду, суд розглядає її по суті у підготовчому засіданні за правилами ст. 39 КУзПБ.

Системний аналіз ст. 34, 35, 37, 38, 39 цього Кодексу дає підстави для висновку, що у провадженні у справах про банкрутство є такі два етапи розгляду відповідної заяви:

1) розгляд заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство на відповідність такої нормам КУзПБ, що має наслідком постановлення господарським судом однієї з ухвал: про прийняття заяви про відкриття провадження у справі

до розгляду; про відмову у прийнятті заяви про відкриття провадження у справі; про залишення заяви про відкриття провадження у справі без руху; про повернення заяви про відкриття провадження у справі;

2) розгляд заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство по суті у підготовчому засіданні, за результатами якого господарський суд постановляє ухвалу про: відкриття провадження у справі; відмову у відкритті провадження у справі.

Зі змісту ч. 1 ст. 176 ГПК України вбачається, що у позовному провадженні передумовою постановлення господарським судом ухвали про відкриття провадження у справі є відсутність підстав для залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви чи відмову у відкритті провадження.

Тобто на етапі відкриття провадження у справі позовного провадження господарський суд не досліджує аргументи сторін та не розглядає позовну заяву по суті.

Натомість передумовою відкриття провадження у справі про банкрутство є розгляд господарським судом заяви про відкриття такого провадження по суті, що потребує перевірки судом, серед іншого, обставин обґрунтованості вимог заявника (заявників) на предмет їх відповідності поняттю «грошового зобов'язання» боржника перед ініціюючим кредитором, а також встановлення відсутності підстав для відмови у відкритті відповідного провадження.

У зв'язку з цим постановлена за результатами проведення підготовчого засідання у справі про банкрутство ухвала суду першої інстанції про відкриття або про відмову у відкритті провадження за своєю процесуальною природою належить до судового рішення, ухваленого по суті спору у розумінні положень ч. 3 ст. 232, ст. 233, 237, 238 ГПК України та ін.

КГС ВС зауважив, що саме перший етап розгляду заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство є схожим за процесуальним порядком з вирішенням господарським судом питання щодо прийнятності позовної заяви (залишення позовної заяви без руху, повернення такої заяви, відкриття чи відмови у відкритті позовного провадження). Саме за результатом постановлення ухвали про відмову у прийнятті заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство ініціюючий кредитор має право на повернення судового збору, сплаченого за подання означеної заяви, відповідно до вимог п. 3 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір».

Разом з тим етап підготовчого засідання у справі про банкрутство, як зазначалось, має певну схожість з розглядом справи по суті в позовному провадженні, тож у разі відмови господарським судом у відкритті провадження у справі про банкрутство витрати за розгляд відповідної заяви варто покладати на заявника відповідно до положень ст. 129 ГПК України за аналогією до порядку розподілу судових витрат у справах позовного провадження.

Винятком цьому є відмова у відкритті провадження у справі про банкрутство через задоволення вимог ініціюючого кредитора до підготовчого засідання, що саме по собі передбачає й відшкодування боржником такому кредитору витрат зі сплати судового збору за подання відповідної заяви. Водночас погашення, у тому числі

названих судових витрат, виключає необхідність звернення ініціюючого кредитора до суду із заявою про повернення судового збору.

Зважаючи на викладене, у будь-якому випадку у разі відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство з підстав, передбачених ч. 6 ст. 39 КУзПБ, норма п. 3 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» застосуванню не підлягає.

Отже, апеляційний господарський суд правомірно скасував ухвалу суду першої інстанції в частині задоволення заяви ініціюючого кредитора про повернення судового збору на підставі п. 3 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» та обґрунтовано прийняв нове рішення про відмову в її задоволенні.

КГС ВС залишив без змін постанову суду апеляційної інстанції в оскаржуваній частині.

Постанова КГС ВС від 22.07.2026 у справі № 910/8475/25 (доповідач: Огороднік К.М.)
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/138573978>.

1.3. Про обов'язок суду перевіряти план превентивної реструктуризації на достовірність відомостей незалежно від процесуальної поведінки кредиторів

Господарський суд зобов'язаний перевірити план превентивної реструктуризації на предмет достовірності відображених у ньому відомостей (п. 6 ч. 1 ст. 33-22 КУзПБ) незалежно від дотримання залученими кредиторами семиденного строку для подання заперечень, встановленого ч. 2 ст. 33-22 КУзПБ. Ініціювання боржником процедури превентивної реструктуризації в умовах одночасного існування іншої відкритої процедури відновлення платоспроможності (досудової санації) підлягає оцінці судом на предмет достовірності відомостей плану та добросовісності поведінки боржника, оскільки функціональна тотожність цих процедур вимагає системного, а не суто формального тлумачення обмежень, встановлених п. 6 ч. 1 ст. 33-4 КУзПБ.

За результатами голосування зборів кредиторів більшістю голосів («за» 60,45 % проти 4,70 % «проти») було схвалено План превентивної реструктуризації ПрАТ «Дніпровський металургійний завод» (далі – ПрАТ «ДМЗ», боржник). У зв'язку з цим боржник звернувся до Господарського суду Дніпропетровської області із заявою про відкриття відповідної процедури, призначення адміністратора реструктуризації та застосування заходів захисту боржника.

Місцевий господарський суд клопотання боржника задовольнив, застосувавши щодо низки залучених кредиторів додаткові заходи захисту шляхом заборони примусового стягнення коштів і майна ПрАТ «ДМЗ» за виконавчими документами.

Надалі боржник подав до суду заяву про затвердження схваленого Плану превентивної реструктуризації, яку суд задовольнив. Судове рішення мотивоване тим, що план превентивної реструктуризації ПрАТ «Дніпровський металургійний завод» відповідає вимогам чинного законодавства, порушень законодавства при його затвердженні, які б вплинули на результати голосування, судом не встановлено.

Погоджуючись із судом першої інстанції, апеляційний суд вказав на відсутність підстав для застосування п. 4, 5 ч. 1 ст. 33-22 КУзПБ, оскільки ТОВ «ГІР ІНТЕРНЕТШЛ» як кредитор, який голосував проти, не подало обґрунтованої заяви у строк, передбачений ч. 2 цієї статті.

На момент ініціювання та відкриття процедури превентивної реструктуризації щодо Боржника вже тривала санація до відкриття провадження у справі про банкрутство (ст. 5 КУзПБ у попередній редакції), яку Господарський суд Дніпропетровської області у справі № 904/3325/20 припинив за заявою самого ПрАТ «ДМЗ» лише 27.01.2026 – у день затвердження судом плану превентивної реструктуризації.

ОЦІНКА СУДУ

У касаційному порядку переглядалася законність затвердження плану превентивної реструктуризації боржника за умов паралельного існування цієї процедури із процедурою досудової санації, яку суд першої інстанції заклав через неможливість виконання в іншій справі за клопотанням боржника в один день із затвердженням нового плану реструктуризації.

За змістом Книги третьої КУзПБ інститут превентивної реструктуризації за своєю правовою природою є процедурою раннього реагування на загрозу неплатоспроможності, яка спрямована на відновлення життєздатності боржника на засадах прозорості та балансу інтересів. Судовий контроль у цих правовідносинах не є ілюзорним чи обмеженим виключно функцією реєстрації волевиявлення сторін.

Аналіз структури ст. 33-22 КУзПБ свідчить про розмежування імперативних обов'язків суду (ex officio, за власною ініціативою суду) та диспозитивних підстав для відмови у затвердженні плану реструктуризації, зокрема передбачених п. 4, 5 ч. 1 цієї статті, застосування яких ч. 2 ст. 33-22 КУзПБ ставить у пряму залежність від наявності обґрунтованої заяви залученого кредитора, поданої не пізніше ніж за сім календарних днів до заключного засідання.

КГС ВС вказав, що констатація судами пропуску кредитором семиденного строку для подання заперечень обмежила судовий контроль і залишила без належної правової оцінки зміст плану реструктуризації. Водночас у межах дискреції та судового контролю суди мали дослідити суть запропонованих заходів, а також урахувати заперечення скажника як щодо затвердження плану, так і щодо законності відкриття процедури превентивної реструктуризації загалом.

Касаційний суд зауважив, що суди попередніх інстанцій не дослідили п. 6 ч. 1 ст. 33-22 КУзПБ, який зобов'язує суд відмовити у затвердженні плану реструктуризації в разі надання боржником недостовірної інформації. Текстуальний і телеологічний аналіз цієї норми свідчить, що перевірка достовірності відомостей є абсолютним обов'язком суду (ex officio) і виконується незалежно від дотримання кредиторами процесуальних строків. Застосування семиденного строку для відмови в оцінці даних призводить до превалювання процесуальної форми над змістом судового захисту та суперечить завданням господарського судочинства.

Також суди попередніх інстанцій не надали належної правової оцінки правомірності ініціювання процедури превентивної реструктуризації (ухвала від 01.10.2025) за умов одночасного існування щодо боржника іншої відкритої процедури з відновлення платоспроможності — санації до відкриття провадження у справі про банкрутство (тривала за ухвалою від 31.07.2020 у справі № 904/3325/20 та була припинена лише 27.01.2026, в день затвердження плану реструктуризації).

З'ясування взаємозв'язку та перетину цих процедур має істотне значення для виключення ризиків недобросовісної поведінки учасників справи та зловживання процесуальними правами.

Суд касаційної інстанції також наголосив на необхідності оцінки доводів скаржника щодо недобросовісного використання боржником судових процедур (санації та превентивної реструктуризації) з 2020 року як інструменту тривалого захисту від виконання боргів. У межах судового контролю суди попередніх інстанцій мали з'ясувати, чи спрямована така поведінка боржника на реальне відновлення платоспроможності, чи на отримання неналежних процесуальних переваг.

Не перевірено також, чи підпадає такий алгоритм дій боржника під ознаки зловживання процесуальними правами, створення «транзитного» хаосу між паралельними справами у межах однієї доби спрямоване на маніпуляцію строками, що унеможливило своєчасний захист прав кредитора (кредиторів).

Принцип судового контролю у справах про неплатоспроможність є фундаментальною засадою судочинства та покликаний здійснювати належну судову перевірку реалістичності та законності всього процесу реструктуризації, забезпечуючи справедливий баланс інтересів усіх учасників та захищаючи публічний порядок від зловживань з боку боржника або штучно створеної більшості. Судовий контроль за своєю природою має бути проактивним та дієвим.

У силу специфічних обставин цієї справи (паралельності процедур, що тривали деякий час) судами також достеменно не встановлено, чи не порушив боржник порядок проведення зборів кредиторів та чи надав у плані достовірну інформацію про наявність лише «загрози неплатоспроможності», що охоплюється безумовними приписами п. 6 ч. 1 статті 33-22 КУзПБ, які суд зобов'язаний перевіряти незалежно від будь-яких заяв кредиторів чи строків. Протилежний підхід суду першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, свідчить про дефект судового контролю.

З огляду на викладене КГВ ВС дійшов висновку про передчасність висновків судів попередніх інстанцій щодо легітимності плану реструктуризації та правомірності дій Боржника, що перешкоджало залишенню оскаржуваних судових рішень без змін.

За результатами розгляду касаційної скарги КГС ВС скасував рішення судів попередніх інстанцій, а справу передав на новий розгляд до суду першої інстанції.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 12.08.2026 у справі № 904/5450/25 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/139288569>

1.4. Щодо вимог ініціюючого кредитора в частині інфляційних нарахувань та трьох відсотків річних, нарахованих за період перебування боржника в процедурі банкрутства, відкриття якого в подальшому було скасовано

Ухвала про відкриття провадження у справі про банкрутство, скасована апеляційним судом із ухваленням нового рішення про відмову у відкритті провадження, не породжує жодних правових наслідків з моменту її постановлення, а тому мораторій на задоволення вимог кредиторів, введений такою ухвалою, не є підставою для відмови у визнанні грошових вимог кредитора в частині інфляційних втрат та трьох відсотків річних, нарахованих за відповідний період.

Після скасування судом апеляційної інстанції ухвали про відкриття провадження у справі № 908/3413/21 про банкрутство ТОВ «Техно Буд Рітейл» (боржник) ОСОБА_1 (ініціюючий кредитор) звернувся до Господарського суду Запорізької області із заявою про відкриття провадження про банкрутство цього товариства.

Ініціюючий кредитор заявив вимоги на суму 4 750 435,40 грн (4 черга) та 74 224,00 грн (1 черга, з яких 24 224 грн – судовий збір, а 50 000 грн – витрати на правничу допомогу). Вимоги 4-ої черги обґрунтовувалися заборгованістю за рішенням суду, яке набрало законної сили, а також нарахованими за період з 04.06.2021 по 18.06.2025 інфляційними втратами та 3 % річних (2 039 223,12 грн) за невиконання зазначеного грошового зобов'язання.

Місцевий господарський суд відкрив провадження у справі про банкрутство боржника та визнав вимоги ОСОБИ_1 частково: 2 711 212,28 грн основної заборгованості, 24 224 грн судового збору та 10 000 грн витрат на правничу допомогу. Суд визнав обґрунтованими лише вимоги, підтверджені судовим рішенням, відмовивши у зарахуванні 3 % річних та інфляційних втрат за період дії мораторію (з 11.01.2022 по 18.06.2025), оскільки скасування ухвали про відкриття провадження у справі № 908/3413/21 не має зворотної сили щодо правових наслідків мораторію, що вже настали і його дія не може бути анульована ретроспективно.

Суд апеляційної інстанції залишив без змін ухвалу місцевого господарського суду.
ОЦІНКА СУДУ

Предметом касаційного оскарження є відмова судів попередніх інстанцій у визнанні грошових вимог ініціюючого кредитора в частині інфляційних нарахувань та 3 % річних.

Аналіз положень частин 1, 3, 8 ст. 41 КУзПБ визначає, що мораторій на задоволення вимог кредиторів полягає в зупиненні виконання грошових зобов'язань боржника, строк яких настав до його введення, та припиняється з дня закриття провадження у справі про банкрутство. Протягом дії мораторію не нараховуються неустойка, фінансові санкції, індекс інфляції та 3 % річних за прострочення виконання зобов'язань.

Відповідно до усталеної судової практики (постанова Великої Палати Верховного Суду від 15.06.2021 у справі № 922/2416/17) скасоване судове рішення не породжує жодних правових наслідків з моменту його ухвалення, але його

скасування саме по собі (тобто без встановлення інших обставин, що, зокрема, можуть підтверджувати недобросовісність дій, які були вчинені на підставі цього рішення) не є підставою для перегляду всіх юридичних фактів, що виникли, змінилися чи припинилися на підставі відповідного рішення.

КГС ВС зазначив, що оскільки ухвалу про відкриття провадження та введення мораторію було скасовано апеляційним судом із прийняттям нового рішення про відмову у відкритті провадження у справі про банкрутство, ця ухвала не породжувала жодних правових наслідків з моменту її постановлення.

Отже, суди попередніх інстанцій неправильно застосували положення ч. 8 ст. 41 КУзПБ, що призвело до передчасних висновків судів про відсутність підстав для визнання грошових вимог ініціюючого кредитора в частині інфляційних нарахувань та 3 % річних.

Ураховуючи помилковість висновків судів попередніх інстанцій про відсутність підстав для нарахування інфляційних втрат і 3 % річних та передчасність відмови в цій частині.

КГС ВС скасував постанову та ухвалу судів попередніх інстанцій в оскаржуваній частині та передав справу в скасованій частині на новий розгляд до суду першої інстанції.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 06.08.2026 у справі № 908/1902/25 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138908256>.

2. Справи щодо захисту прав інтелектуальної власності

2.1. Щодо обчислення річного строку для отримання додаткової охорони прав на винахід

Якщо річний строк, встановлений абзацом четвертим ч. 1 ст. 27-1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», розпочався та закінчився до набрання чинності цією нормою, то вона не застосовується до відносин з продовження строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на запатентований лікарський засіб.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу Державної організації УкрНОІВІ у спори за позовом Компанії до скаржника про визнання недійсною та скасування відмови у наданні додаткової охорони прав на винахід за патентом України та зобов'язання здійснити державну реєстрацію.

Відмову з посиланням на абзац четвертий ч. 1 ст. 27-1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» в редакції, яка набрала чинності 16.08.2020, було мотивовано недотримання річного строку між поданням заяви на отримання дозволу компетентного органу для введення лікарського засобу у цивільний обіг вперше в будь-якій країні та поданням такої заяви в Україні.

Зазначена норма скоротила строк звернення патентовласника із заявою про отримання додаткової охорони з п'яти років до року.

Справа розглядалася судами неодноразово. За результатом нового розгляду справи господарський суд рішенням, залишеним без змін апеляційним господарським судом постановою позов задовольнив.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС, розглядаючи доводи касаційної скарги, які безпосередньо стосуються відмови уповноваженим органом у наданні позивачу додаткової охорони на патент нагадав, що Суд, передаючи справу на новий розгляд виснував таке:

якщо річний строк розпочався та закінчився до 16 серпня 2020 року, тобто до набрання чинності цією нормою, вона до відповідних відносин не застосовується;

якщо річний строк розпочався до 16 серпня 2020 року, але закінчився після набрання чинності нормою, цей строк продовжується до 16 серпня 2021 року;

якщо річний строк розпочався після 16 серпня 2020 року, він обліковується від дати подання заяви на отримання дозволу компетентного органу для введення лікарського засобу у цивільний обіг вперше в будь-якій країні до дати подання відповідної заяви в Україні.

КГС ВС, зазначив, що суди попередніх інстанцій у новому розгляді цієї справи повністю виконали викладені у постанові касаційної інстанції вказівки щодо застосування норм абзацу четвертого ч. 1 ст. 27-1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», з урахуванням правової позиції Верховного Суду.

Водночас Суд зауважив, що він не оцінює дотримання позивачем будь-яких інших вимог та строків при зверненні з клопотанням. Переглядаючи справу в касаційному порядку, Верховний Суд, який відповідно до частини третьої статті 125 Конституції України є найвищим судовим органом, виконує функцію «суду права», а не «факту».

За результатами касаційного перегляду КГС ВС рішення господарського суду міста та постанову апеляційного господарського суду залишив без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 13.08.2026 у справі № 910/12688/24 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/139020150>.

3. Справи щодо корпоративних спорів, корпоративних прав

3.1. Щодо права опікуна майна особи, яка зникла безвісти за особливих обставин, брати участь у загальних зборах ТОВ та голосувати замість такого учасника

Опікун майна особи, яка зникла безвісти за особливих обставин, має право брати участь і голосувати на загальних зборах юридичної особи замість такого учасника, оскільки право участі в управлінні товариством є складовою управління часткою як майном. Водночас опікун повинен реалізовувати такі права добросовісно, в інтересах особи, яка зникла безвісти, з метою збереження її майна та за відсутності конфлікту інтересів.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу учасниці ТОВ у спорі за позовом скаржниці до ТОВ та інших учасників про визнання недійсним рішення загальних

зборів ТОВ і нової редакції статуту. Позовні вимоги обґрунтовані тим, що опікун її майна неправомірно реалізувала її корпоративні права. На спірних зборах було змінено директора та місцезнаходження товариства і затверджено нову редакцію статуту.

Господарський суд позов задовольнив, виходячи, зокрема, з того, що для зміни директора необхідно було 100 % голосів, а позивачка участі у зборах не брала.

Апеляційний господарський суд скасував це рішення та відмовив у позові, дійшовши висновку про право опікуна брати участь у загальних зборах і голосувати на них.

ОЦІНКА СУДУ

Як установили суди попередніх інстанцій, 24.02.2022 учасниця ТОВ зникла безвісти. 07.03.2023 над її майном було встановлено опіку та призначено опікуна. Того ж дня опікун представив зниклу безвісти на загальних зборах ТОВ і голосував від її імені. 29.03.2023 року учасниця ТОВ з'явилася та особисто подала заяву про припинення повноважень опікуна, після чого нотаріус припинив опіку над її майном.

КГС ВС зазначив, що частка у статутному капіталі є майном учасника товариства, а тому право участі в управлінні товариством, у тому числі голосування на загальних зборах, є складовою управління цим майном. Опікун майна особи, яка зникла безвісти за особливих обставин, є її законним представником і може реалізовувати відповідні корпоративні права. Реалізація таких прав починається з моменту внесення до Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, інформації про видачу свідоцтва про призначення опікуна.

У цій справі товариство було зареєстроване на тимчасово окупованій території, тому для продовження діяльності необхідно було змінити податкову адресу на підконтрольну Україні територію, що потребувало внесення змін до статуту та зміни керівника. Позивачка не навела альтернативного механізму здійснення такої релокації.

КГС ВС дійшов висновку, що метою зборів було не саме по собі звільнення директора, а забезпечення можливості продовження господарської діяльності товариства в інтересах усіх його учасників, у тому числі позивачки. Дії опікуна визнано добросовісними, оскільки вони не призвели до зменшення частки позивача, її виключення зі складу учасників чи перерозподілу часток, а нова редакція статуту зберігала пропорційність кількості голосів розміру частки кожного учасника.

Водночас зміна директора була об'єктивно необхідною для державної реєстрації зміни місцезнаходження товариства, оскільки відповідну заяву міг подати директор або особа за довіреністю, підписаною директором ТОВ.

Отже, КГС ВС дійшов висновку, що опікун правомірно реалізував корпоративні права позивачки, а оскаржувані рішення були спрямовані на забезпечення безперервної діяльності товариства, відповідали інтересам його учасників і не порушували корпоративних прав позивачки. Конфлікту інтересів у діях опікуна не встановлено.

За результатами касаційного перегляду КГС ВС залишив без змін постанову апеляційного господарського суду.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 29.07.2026 у справі № 904/1430/24 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138646594>.

3.2. Про відсутність в ОСББ права на стягнення пені за несвоєчасну сплату обов'язкових внесків на утримання багатоквартирного будинку

Чинне законодавство не передбачає штрафних санкцій (штраф, пеню) за несвоєчасну сплату співвласником багатоквартирного будинку обов'язкових внесків на його утримання та ремонт, а порядок сплати внесків, затверджений рішенням загальних зборів ОСББ, не є цивільно-правовим договором у розумінні ст. 202 ЦК України.

За відсутності законодавчого або договірної закріплення пені положення порядку сплати внесків, яким ОСББ встановлює пеню за несвоєчасну сплату обов'язкових внесків, суперечить ст. 546, 548, 549 ЦК України і підлягає визнанню недійсним.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ОСББ у спорі за позовом скаржника до ТОВ про стягнення основного боргу зі сплати внесків на утримання будинку та прибудинкової території, пені, 3 % річних та інфляційних втрат.

Позовні вимоги обґрунтовані неналежним виконанням відповідачем своїх обов'язків зі сплати внесків на утримання будинку та прибудинкової території, вивезення твердих побутових відходів, великогабаритних та ремонтних побутових відходів за певний період.

ТОВ подало до суду зустрічну позовну заяву, в якій просило зокрема визнати недійсним п. 11 Порядку сплати внесків і платежів співвласників та власників машиномісць. Зустрічні позовні вимоги мотивовано відсутністю в ОСББ повноважень на встановлення штрафних санкцій за несвоєчасну сплату платежів, у зв'язку із чим п. 11 Порядку має бути визнаний судом недійсним.

Рішенням господарського суду первісний позов ОСББ задоволено частково, у задоволенні вимог про стягнення пені відмовлено. Зустрічний позов ТОВ задоволено частково. Визнано недійсним пункт 11 Порядку сплати внесків і платежів співвласників та власників машиномісць.

Постановою апеляційного господарського суду рішення господарського суду залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зазначив, що Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», Житловий кодекс України, Закон України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку», ЦК України не передбачають такий вид цивільно-правової відповідальності співвласника багатоквартирного будинку як штрафні санкції (штраф, пеню) за несвоєчасну сплату обов'язкових внесків на утримання та ремонт будинку.

Таке забезпечення може впливати лише з договірних правовідносин між сторонами. Однак, сторони не укладали цивільно-правовий договір у розумінні ст. 202 ЦК України з письмовим закріпленням в ньому заходів цивільно-правової відповідальності за прострочення зобов'язань з оплати внесків у вигляді пені.

Оскільки законом не передбачено нарахування штрафу чи пені за несвоєчасну сплату внесків, а договір, який би встановлював розмір таких штрафних санкцій,

між ТОВ та ОСББ не укладався, п. 11 Порядку сплати внесків і платежів співвласників та власників машиномісць є таким, що суперечить актам цивільного законодавства, у зв'язку з чим підлягає визнанню недійсним.

За результатами касаційного перегляду КГС ВС залишив без змін рішення господарського суду та постанову апеляційного господарського суду.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 29.07.2026 у справі № 910/12405/25 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138646506>.

3.3. Щодо права директора товариства на вихідну допомогу, розраховану з фактично виплачуваного окладу за відсутності рішення загальних зборів про його встановлення

Відсутність рішення загальних зборів учасників товариства про встановлення посадового окладу директора не позбавляє його права на вихідну допомогу, розраховану з фактично отримуваної заробітної плати, якщо товариство було обізнане про її розмір, фактично виплачувало її та не мало спору щодо розміру такого окладу.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ТОВ у справі за позовом звільненого директора ТОВ до скажника про стягнення з товариства належної йому вихідної допомоги.

Позивач майже три роки обіймав посаду директора товариства. Рішенням загальних зборів учасників товариства його було звільнено на підставі п. 5 ч. 1 ст. 41 КЗпП України.

Господарський суд задовольнив позов у частині стягнення вихідної допомоги у розмірі шестимісячного середнього заробітку.

Апеляційний господарський суд залишив рішення без змін.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зазначив, що заявник касаційної скарги наголошував на тому, що директор самостійно встановив та виплачував собі заробітну плату без відповідного рішення загальних зборів, а тому такі виплати не можуть враховуватися при обчисленні вихідної допомоги.

Однак, переглядаючи справу, Верховний Суд вказав, що загальні збори учасників товариства мають виключну компетенцію щодо встановлення розміру винагороди членам виконавчого органу. Водночас загальні збори протягом усього періоду перебування позивача на посаді директора не ухвалювали рішення про встановлення йому посадового окладу.

За таких обставин КГС ВС погодився з висновками попередніх інстанцій про наявність «мовчазної згоди» учасників товариства щодо розміру виплат директору: вони були обізнані з розміром його посадового окладу, виплати здійснювалися, однак жодних рішень про зміну умов оплати праці не ухвалювалося.

Оскільки колишній директор був звільнений за п. 5 ч. 1 ст. 41 КЗпП, відповідно до ст. 44 КЗпП йому належала вихідна допомога у розмірі не менше

шестимісячного середнього заробітку. Товариство не здійснило таку виплату в день звільнення, чим порушило вимоги ст. 116 КЗпП.

Водночас Верховний Суд відзначив, що якщо товариство вважає, що колишній директор неправомірно нараховував або отримував собі заробітну плату та цим завдав товариству збитків, воно може окремо вимагати відшкодування таких збитків. Однак це саме по собі не є підставою для неврахування фактично отримуваної заробітної плати при розрахунку вихідної допомоги.

За результатами касаційного перегляду КГС ВС залишив без змін рішення господарського суду та постанову апеляційного господарського суду.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 29.07.2026 у справі № 906/948/25 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138612054>.

3.4. Щодо неможливості спадкоємця оспорювати відчуження спадкодавцем частки у складеному капіталі ФГ за наявності його попередньої згоди на таке відчуження

Спадкоємець не вправі після смерті члена фермерського господарства оспорювати відчуження ним за життя частини належної йому частки у складеному капіталі ФГ, якщо сам спадкодавець такий правочин вчинив за згодою спадкоємця, а останній своєю поведінкою також підтвердив згоду з відповідним відчуженням.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу дружини померлого члена ФГ у спорі за її позовом до ФГ та нового члена ФГ про визнання недійсними рішення загальних зборів ФГ у частині виключення померлого чоловіка з членів ФГ та включення до складу засновників нового члена, акта приймання-передачі частки у складеному капіталі, а також про визнання відсутнім права власності нового члена на відчужену йому частку та визначення розмірів часток засновників ФГ.

Позивачка зазначала, що її померлий чоловік за життя незаконно відчужив новому члену ФГ частину належної йому частки у складеному капіталі в розмірі 10 %, унаслідок чого він зазнав майнових втрат, а вона була позбавлена можливості успадкувати цю частку після його смерті.

Господарський суд відмовив у задоволенні позову, дійшовши висновку, що позивачка зловживає правом, оскільки сама разом із чоловіком погодилася на відчуження спірної частки, а тому її подальше оспорювання суперечить принципу добросовісності. Апеляційний господарський суд погодився з висновком суду першої інстанції про відсутність підстав для задоволення позову, але з підстав обрання позивачкою неналежного й неефективного способу захисту своїх прав. Визначив, що вони можуть бути відновлені шляхом її звернення з віндикаційним позовом до останнього набувача майна, адже вона прагне відновити склад засновників (учасників) Фермерського господарства, що існував до стверджуваного порушення.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зазначив, що померлий член ФГ і його дружина були членами ФГ і розміри часток кожного з них становили по 12,5 % складеного капіталу цього господарства.

За наслідком проведення 01.04.2023 загальних зборів ФГ на яких були присутні подружжя, як члени цього господарства, які одноголосно голосували за прийняті рішення, чоловік позивачки відчужив 10 % належної йому частки складеного капіталу у ФГ набувачу частки, а 2,5 % частки – іншій особі. Цього ж дня чоловік позивачки і набувач підписали акт приймання-передачі відчуженої останньому частини частки.

Позивачка зі свого боку також відчужила свою частку у розмірі 12,5 % складеного капіталу ФГ іншій особі.

Отже, до складу засновників ФГ внесені зміни та перерозподілено розмір часток складеного капіталу, зокрема, відповідач став набувачем 10 % частки складеного капіталу цього господарства. Крім того, позивачка та її чоловік виключені з членів цього ФГ.

Після смерті свого чоловіка позивачка отримала свідоцтво про право на спадщину за законом, а саме на квартиру, про яку йдеться у цьому свідоцтві.

КГС ВС відзначив, що наразі позивачка, яка не має частки складеного капіталу у ФГ і не є його членом (її виключено), а у спадщину від померлого чоловіка отримала лише квартиру, адже останній свою частку складеного капіталу у ФГ відчужив набувачу частки та ще одній особі ще до смерті, прагне відновити склад засновників цього господарства, що існував раніше, з метою успадкування, поряд з іншим майном (квартирою), частину частки складеного капіталу ФГ, яка належала її чоловіку і відчужена ним набувачу частки у фермерському господарстві.

Після отримання позивачкою свідоцтва про право на спадщину за законом від померлого чоловіка, згідно з яким вона успадкувала лише квартиру, про яку йдеться у цьому свідоцтві, вона мала право на його оспорення, позаяк наразі вважає, що успадкувала також частину частки складеного капіталу у ФГ, яка належала її чоловіку і відчужена ним набувачу частки. Але цього права не реалізувала.

Верховний Суд вказав, що якщо особа, яка має право на оспорення документу (наприклад, свідоцтва про право на спадщину) чи юридичного факту (зокрема, правочину, договору, рішення органу юридичної особи), висловила безпосередньо або своєю поведінкою дала зрозуміти, що не буде реалізовувати своє право на оспорення, то така особа пов'язана своїм рішенням і не вправі його змінити згодом. Спроба особи згодом здійснити право на оспорення суперечитиме попередній поведінці такої особи і має призводити до припинення зазначеного права.

Оспорюючи рішення загальних ФГ у частині виключення з його членів чоловіка позивачки, включення до складу засновників набувача частки акта приймання-передачі частини частки складеного капіталу у ФГ від чоловіка позивачки до набувача частки, наявність права власності у останнього на відчужену йому частину частки, поведінка позивачки, яка вважає себе спадкоємицею свого чоловіка і щодо відчуженої ним набувачу 10 % частки, не відповідає попереднім її заявам і заявам її померлого чоловіка, які надали згоду на таке відчуження. Протилежні заяви чоловіка позивачки у справі відсутні.

КГС ВС зазначив, що спроба позивачки, яка успадкувала від померлого чоловіка згідно зі свідоцтвом про право на спадщину за законом лише квартиру,

оспорювати це рішення загальних зборів, як спадкоємиці свого чоловіка, суперечить попередній поведінці останнього і її самої.

У цьому спорі позивачка не довела наявності у неї прав або законних інтересів, які би були порушені внаслідок прийняття загальними зборами членів ФГ оскаржуваного рішення, яка, серед інших, разом зі своїм чоловіком надала згоду на відчуження частини частки складеного капіталу у ФГ від останнього до набувача частки, тоді як відсутність порушення прав та законних інтересів позивача є самостійною підставою для відмови у позові.

За результатами касаційного перегляду КГС ВС рішення господарського суду та постанову апеляційного господарського суду змінено, виклавши їх мотивувальні частини у редакції цієї постанови, в іншій частині – залишено без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.08.2026 у справі № 912/3008/25 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/138784121>.

4. Справи щодо земельних відносин

4.1. Щодо недобросовісності юридичної особи як набувача нерухомого майна, внесеного до статутного капіталу керівником, щодо якого ухвалено рішення про витребування цього майна

Використання конструкції юридичної особи (зокрема, внесення нерухомості до статутного капіталу юридичної особи, вихід учасника із юридичної особи з отримання майна, поділ об'єктів нерухомості), з метою створення видимості добросовісного набуття права власності для унеможливлення застосування виндикаційного позову є недобросовісним та свідчить про зловживання учасниками цивільного обороту. Юридична особа є недобросовісним набувачем, якщо встановлено, що її керівник, який передав спірне майно до статутного капіталу товариства, був обізнаний про судові рішення щодо витребування цього майна.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ТОВ за позовом прокурора в інтересах держави в особі міської ради до скаржника про витребування нерухомого майна незаконного володіння та скасування державної реєстрації права власності.

Позовні вимоги обґрунтовані незаконним набуттям ТОВ права власності на об'єкт нерухомості - групу нежитлових приміщень, попри судові рішення у справі № 757/27707/17-ц та всупереч волі власника.

Рішенням господарського суду позов задоволено. Суд виходив із того, що спірне майно передане до статутного капіталу відповідача особою, щодо якої вже було ухвалено судові рішення про його витребування, а ця особа була керівником ТОВ та знала про правовий статус майна.

Постановою апеляційного господарського суду рішення суду першої інстанції скасовано та ухвалено нове рішення про задоволення позову. Апеляційний суд погодився з наявністю правових підстав для витребування майна, а також залучив ОСОБУ_1 до участі у справі як третю особу, оскільки рішення могло вплинути на його права та обов'язки.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зазначив, що при розгляді цієї справи першочергово необхідно враховувати необхідність оцінювати добросовісність поведінки насамперед зареєстрованого володільця нерухомого майна, а також усталену практику ВС про те, що не може вважатися добросовісною особа, яка знала чи могла знати про порушення порядку реалізації майна або знала чи могла знати про набуття нею майна всупереч закону.

КГС ВС погодився з висновком апеляційного суду про наявність правових підстав для витребування спірного нерухомого майна на користь територіальної громади. Суд зазначив, що предметом віндикаційного позову є вимога власника, який не є володільцем майна, до особи, яка ним заволоділа, про повернення майна з чужого незаконного володіння. Водночас власник може витребувати майно від його останнього набувача незалежно від кількості попередніх відчужень.

Колегія суддів наголосила, що добросовісним є набувач, який не знав і не міг знати про те, що майно придбане в особи, яка не мала права його відчужувати. Також особа, яка знала або могла знати про незаконність набуття майна, не може вважатися добросовісним набувачем. При оцінці добросовісності суд має враховувати всі обставини справи, зокрема обізнаність набувача про правовий статус майна та обставини його попереднього відчуження.

Водночас КГС ВС окремо звернув увагу на те, що для приватного права неприйнятним є використання конструкції юридичної особи, зокрема внесення нерухомого майна до статутного капіталу, або інших приватноправових засобів для створення видимості добросовісного набуття права власності та уникнення віндикації. Застосування таких конструкцій з цією метою за своєю суттю є недобросовісним і свідчить про зловживання учасниками цивільного обороту.

КГВ ВС погодився з висновком про недобросовісність ТОВ як набувача та наявність підстав для витребування майна, оскільки ОСОБА_1, яка передала спірне майно до статутного капіталу ТОВ, була його керівником та була обізнана про рішення суду у справі № 757/27707/17-ц щодо витребування цього майна.

Разом з тим, колегія суддів зазначила щодо доводів про преюдиційність обставин у справі № 757/27707/17-ц, що судові рішення у приватноправовому спорі, як правило, діє *inter partes* і не може бути протиставлене особі, яка не брала участі у відповідній справі. Водночас у цій справі прокурор не звертався з вимогою про виконання попереднього рішення, а заявив самостійний віндикаційний позов, доводячи незаконність набуття майна ТОВ та обізнаність товариства з обставинами його незаконного вибуття.

За результатами розгляду касаційну скаргу залишено без задоволення, а постанову апеляційного суду – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 29.07.2026 у справі № 910/2908/25 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138821452>.

4.2. Щодо підстав для визнання укладеним договору про внесення змін до договору оренди землі

Визнання укладеним договору про внесення змін до договору оренди землі комунальної власності у зв'язку зі зміною її нормативної грошової оцінки не є належним та ефективним способом захисту прав, що становить самостійну підставу для відмови в позові.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу міської ради у справі за позовом скаржника до ПП про визнання укладеним договору про внесення змін до договору оренди землі комунальної власності.

Позовні вимоги міська рада обґрунтовувала тим, що змінилася нормативна грошова оцінка орендованої земельної ділянки, у зв'язку з чим відповідно до пункту 13 договору оренди та законодавства підлягав перегляду розмір орендної плати, у зв'язку з чим міська рада просила, ПП згідно укладеного між ними договору оренди, збільшити розмір орендної плати шляхом внесення відповідних змін до договору.

Також міська рада посилалася на несплату орендарем (ПП) орендної плати в належному розмірі, внаслідок чого виникла заборгованість перед місцевим бюджетом.

Рішенням господарського суду, залишеним без змін постановою апеляційного суду, в задоволенні позову відмовлено. Суди дійшли висновку, що позовна вимога про визнання укладеним договору про внесення змін до договору оренди земельної ділянки державної або комунальної власності у зв'язку зі зміною нормативної грошової оцінки земельної ділянки не відповідає критеріям належного та ефективного способу захисту прав, що є підставою для відмови у позові. Суди також дійшли висновку, що відсутні підстави для внесення змін до інших умов договору у запропонованій позивачем редакції, оскільки позивач не довів порушення своїх прав та не обґрунтував, яким чином такі зміни сприятимуть їх поновленню.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів зазначає, що предметом розгляду у цій справі є наявність / відсутність підстав для визнання укладеним договором про внесення змін до договору оренди землі у запропонованій редакції.

КГС ВС зазначив, що згідно усталеної судової практики ВП ВС задоволення позовної вимоги про визнання укладеною спірної додаткової угоди про внесення змін до договору оренди земельної ділянки державної або комунальної власності, які пов'язані тільки зі зміною нормативної грошової оцінки земельної ділянки, не приведе до захисту прав чи інтересів позивача, оскільки судові рішення про визнання укладеною спірної додаткової угоди не матиме наслідком стягнення з відповідача орендної плати відповідно до зміненого розміру нормативної грошової оцінки земельної ділянки. Отже, зазначена позовна вимога не відповідає критеріям належного та ефективного способу захисту прав. Належному способу захисту орендодавця у такому випадку відповідає позовна вимога про стягнення орендної плати, несплаченої орендарем. Водночас несплачена орендна плата підлягає стягненню за весь період прострочення з моменту початку застосування відповідно до п. 271.2 ст. 271 ПК України рішення ради щодо зміни розміру нормативної грошової оцінки земельних ділянок державної та комунальної власності.

Оскільки позивач посилався лише на обставини істотного порушення відповідачем умов договору оренди в частині належної та своєчасної сплати орендної плати за користування земельною ділянкою, КГС ВС погодився з висновком судів попередніх інстанцій про те, що заявлена у справі, що переглядається, позовна вимога не відповідає належному способу захисту, а її задоволення не може призвести до захисту прав позивача, які він вважає порушеними.

За результатами розгляду касаційну скаргу залишено без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.08.2026 у справі № 914/2276/25 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/139145003>.

4.3. Щодо можливості використання земель водного фонду для розміщення споруд, які не є капітальними

Землі прибережних захисних смуг є землями водного фонду України, на які поширюється особливий порядок їх використання та режим обмеженої господарської діяльності, зокрема, заборонено будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, навігаційного призначення, гідрометричних та лінійних), в тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів. Крім того, прибережні захисні смуги визначеної ширини встановлено нормами закону, тому відсутність проекту землеустрою щодо встановлення прибережної захисної смуги не свідчить про відсутність самої прибережної захисної смуги.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу прокурора за позовом скаржника в інтересах держави в особі сільської ради та РДА про розірвання договору оренди земельної ділянки, скасування рішення державного реєстратора та припинення права оренди на спірну земельну ділянку.

Спірна земельна ділянка розташована біля річки Дністер, у межах прибережної захисної смуги, та входить до складу заповідного урочища «Дністровські плавні». На земельній ділянці орендар допустив розміщення дачних будинків, права власності на частину яких були зареєстровані за фізичними особами.

Справа розглядалася неодноразово, за результатами нового розгляду справи рішенням місцевого суду позов задоволено повністю.

Постановою апеляційного суду скасовано рішення суду першої інстанції та прийнято нове про відмову в задоволенні позовних вимог з посиланням на недоведеність прокурором належними і допустимими доказами факту розташування орендованої земельної ділянки як у межах прибережної захисної смуги річки Дністер, так і в межах заповідного урочища "Дністровські плавні" та Національного природного парку "Нижньодністровський", тому розміщення відповідачем на спірній земельній ділянці дерев'яних будинків Єгерського пункту "Хатки", які не є капітальними спорудами та використовуються для потреб спортивної рибалки, не потребує дозволів на будівництво, не порушує вимог земельного і природоохоронного законодавства та не свідчить про здійснення орендарем самочинного будівництва.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зазначив, що існування прибережних захисних смуг визначеної ширини передбачене нормами закону, зокрема ст. 60 ЗК України, ст. 88 ВК України. Крім того, відсутність проєкту землеустрою щодо встановлення прибережної захисної смуги не свідчить про відсутність самої прибережної захисної смуги, оскільки її розміри встановлені законом. При наданні земельної ділянки за відсутності проєкту землеустрою зі встановлення прибережної захисної смуги необхідно виходити з нормативних розмірів прибережних захисних смуг, встановлених ст. 88 ВК України, та орієнтовних розмірів і меж водоохоронних зон.

Колегія суддів зазначила, що суд апеляційної інстанції дійшов помилкового висновку про недоведеність порушення режиму прибережної захисної смуги на спірній земельній ділянці, фактично поставивши існування такої захисної смуги у залежність від наявності окремої землевпорядної документації або проведення судової земельно-технічної експертизи.

Так, згідно з ч. 1-3 ст. 61 ЗК України та ч. 1-3 ст. 89 ВК України (у редакціях, чинних на час виникнення спірних правовідносин) прибережні захисні смуги є природоохоронною територією з режимом обмеженої господарської діяльності, де забороняється, зокрема, будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, гідрометричних, лінійних та навігаційного призначення), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів. Об'єкти, що знаходяться у прибережній захисній смузі, можуть експлуатуватися, якщо при цьому не порушується її режим.

Тому, КГС ВС вважав, що суд першої інстанції під час нового розгляду справи, на відміну від суду апеляційної інстанції, обґрунтовано зазначив, що відсутність проєкту землеустрою щодо встановлення прибережної захисної смуги не свідчить про відсутність самої прибережної захисної смуги, оскільки її розміри чітко встановлені законом.

Зважаючи на фактичне розташування спірної земельної ділянки у межах розмірів прибережної захисної смуги річки Дністер (шириною 100 метрів по берегу великої річки уздовж урізу води), визначених п. "в" ч. 2 ст. 60 ЗК України, що не спростовано орендарем та апеляційним судом, КГС ВС погодився з висновком місцевого суду про те, що наявне допущення відповідачем будівництва фізичними особами на орендованій земельній ділянці будь-яких споруд, зокрема дачних будинків, які вочевидь не належать до гідротехнічних споруд, навігаційного призначення, гідрометричних та лінійних, а також інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій, прямо суперечить як умовам договору оренди, так і вимогам п. "г" ч. 2 ст. 61 ЗК України, що в свою чергу свідчить про нецільове використання земельної ділянки водного фонду, яке (нецільове використання) у розумінні положень ч. 2 ст. 651 ЦК України, абз. "г" ч. 1 ст. 141 ЗК України та ч. 1 ст. 32 Закону України "Про оренду землі" є достатньою підставою для дострокового розірвання вказаного договору оренди.

За результатами розгляду касаційну скаргу прокурора задоволено, постанову суду апеляційної інстанції скасовано, рішення місцевого суду – залишено в силі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.08.2026 у справі № 916/926/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/139144934>.

5. справи, пов'язані з виконанням судових рішень

5.1. Щодо неукладеності договору реструктуризації заборгованості за відсутності предмета реструктуризації

Договір про реструктуризацію заборгованості є неукладеним, якщо заборгованість, що є предметом такого договору, встановлена судовим рішенням як відсутня. Оскільки за відсутності реального боргу сторони не можуть досягти згоди щодо істотної умови договору – його предмета у розумінні ст. 638 ЦК України. Неукладений договір не може бути визнаний недійсним, а відтак підстави для застосування реституції відсутні.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу АТ у справі за позовом ВПНЗ про визнання недійсним договору про реструктуризацію заборгованості із застосуванням наслідків недійсності правочину.

Позов обґрунтовано тим, що спірний договір є недійсним, з огляду на встановлений факт відсутності такої заборгованості у постанові суду у справі № 914/3053/21. На думку ВПНЗ, оскільки у нього відсутня заборгованість, то сторони не могли дійти згоди щодо предмета договору про реструктуризацію заборгованості, що є істотною умовою договору відповідно до ст. 638 ЦК України.

Рішенням господарського суду, залишеним без змін постановою апеляційного суду у задоволенні позову відмовлено. Суди виходили з підстав неукладеності договору про реструктуризацію боргу внаслідок відсутності істотної умови, а саме предмету реструктуризації, на підставі встановленого факту відсутності основного боргу у межах справи № 914/3053/21, оскільки відповідач був звільнений від сплати орендної плати з березня 2020 року по квітень 2021 року.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС погодився з висновками судів попередніх інстанцій. Суд зазначив, що договір є укладеним лише за умови досягнення сторонами згоди з усіх істотних умов договору. Істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів вказаного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди. Договір укладається шляхом направлення пропозиції однієї сторони укласти договір (оферти) і прийняття пропозиції (акцепту) другою стороною.

У цій справі судами встановлено відсутність основного боргу у межах справи № 914/3053/21, який сторони визначили предметом реструктуризації, оскільки позивач був звільнений від сплати орендної плати за відповідний період. Тому відсутність предмета реструктуризації свідчить про неукладеність договору.

Водночас, як встановлено судами попередніх інстанцій, умови оскаржуваного договору сторонами не виконувались, кошти позивач відповідачу не сплачував, що у розумінні ст. 215 ЦК України виключає підстави для визнання недійсним такого договору та застосування реституції (беручи до уваги невиконання договору).

Крім того, КГС ВС звернув увагу, що встановлена судами неукладеність договору виключає підстави для визнання його недійсним та застосування реституції,

оскільки договір фактично не породив відповідних прав та обов'язків, а сторони його умов не виконували.

КГС ВС також відхилив посилання скажника на правові висновки Верховного Суду щодо формування статутного капіталу АТ, оскільки відповідні правовідносини були неподібними. Суд наголосив, що відмінність висновків судів може бути зумовлена різними фактичними обставинами, а правові висновки не мають універсального характеру та мають застосовуватися з урахуванням змісту конкретних спірних правовідносин.

Верховний Суд неодноразово наголошував, що алгоритм та порядок встановлення фактичних обставин кожної конкретної справи не є типовим і залежить насамперед від позиції сторін спору, а також доводів і заперечень, якими вони обґрунтовують свою позицію.

За результатами розгляду касаційну скаргу залишено без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 28.07.2026 у справі № 914/2920/25 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138753848>.

5.2. Щодо обов'язку покладавця своєчасно заявляти про неналежну якість зерна та належно фіксувати її при поверненні товару

Якщо при поверненні товару зі зберігання сторонами не складено акт про фактичну якість партії та не здійснено спільного огляду відповідно до умов договору, відбір проб зерна не є рівнозначним спільному огляду та перевірці якості товару за змістом ч.3 ст. 959 ЦК України. У такому разі покладавець зобов'язаний заявити про нестачу або пошкодження товару у письмовій формі протягом трьох днів після його одержання, а недотримання цього строку позбавляє покладавця права на відшкодування збитків, спричинених погіршенням якості зерна.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ТОВ за позовом скажника до АТ про стягнення збитків, завданих погіршенням якісних характеристик та втратою зерна кукурудзи, переданого на зберігання філії АТ.

Між сторонами був укладений договір про надання послуг за зберігання та перезавантаження зернових, за умовами якого АТ відповідало за втрату, нестачу та погіршення якості зерна через неналежне зберігання. У подальшому у процесі відвантаження зерна було виявлено погіршення його показників якості порівняно з моментом його прийняття на зберігання. ТОВ стверджувало, що погіршення якості зерна призвело до зниження ціни його реалізації та, відповідно, до недоотримання доходу, а також заявило вимогу про відшкодування вартості зерна, яке, на його думку, було втрачено.

Рішенням господарського суду, залишеним без змін постановою апеляційного суду у задоволенні позову відмовлено. Суди виходили, зокрема, з того, що позивач несвоечасно заявив претензії щодо неналежної якості зерна, не довів належного зберігання відібраних проб, не підтвердив факт втрати частини зерна,

а також не надав передбаченого договором доказу визначення незалежними експертами суми, на яку знизилася вартість зерна.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів наголосила, що при зверненні з позовом про стягнення збитків, позивач повинен довести належними, допустимими та достовірними доказами протиправність (неправомірність) поведінки заподіювача збитків, наявність збитків та їх розмір, а також причинний зв'язок між протиправною поведінкою та збитками, що виражається в тому, що збитки мають виступати об'єктивним наслідком поведінки заподіювача збитків, а боржник зі свого боку має доводити відсутність своєї вини у заподіянні збитків.

У контексті спірних правовідносин та в межах підстав касаційного оскарження колегія суддів зазначила, що ключовим є встановлення чи був спірний товар спільно оглянутий або перевірений під час його повернення та коли позивач заявив претензії щодо якості зерна.

КГС ВС погодився із загальним висновком судів про відсутність підстав для задоволення позову. Водночас Суд погодився з доводом скаржника щодо обов'язку зберігача забезпечити збереження якісних характеристик переданої назберігання речі, однак наголосив, що ст. 959 ЦК України встановлює для поклажодавця спеціальні обмежені строки для заявлення про неналежну якість товару та передбачає наслідки невчинення таких дій своєчасно.

Крім того, колегія суддів звернула увагу, що відбір проб це окрема процедура, яка застосовується з метою вирішення спірних питань за наявності розбіжностей при визначенні якості зерна, проте це не спростовує необхідність спільної перевірки та складання акта про фактичну якість відповідної партії. У цій справі, хоча відбір проб здійснювався за участю представників сторін та сюрвеєра, акти про фактичну якість спірних партій або спільне визначення їх якості сторонами не склалися, як і акти спільного огляду.

Таким чином, оскільки сторони спільно не оглянули та не перевірили спірний товар, позивач у випадку виявлення сумнівів щодо якості такого зерна мав повідомити відповідача протягом трьох днів після його одержання.

У свою чергу, посилення скаржника на те, що відповідач також мав примірники композитних зразків зерна і міг провести відповідний лабораторний аналіз з метою спростування твердження позивача про погіршення якості зерна, не враховують першочергово обов'язку позивача довести дотримання ним всіх етапів щодо виявлення та висловлення претензії стосовно неналежної якості товару і, як наслідок, обґрунтування повного складу правопорушення задля можливості відшкодування збитків. Так як зазначеного позивач не здійснив, перекладання обов'язку доказування на відповідача в цій частині є помилковим.

КГС ВС також наголосив, що саме позивач мав довести дотримання ним усіх передбачених законом і договором етапів виявлення неналежної якості та заявлення відповідної претензії, оскільки це є необхідною передумовою доведення повного складу правопорушення для відшкодування збитків. Неможливість відповідачем

самостійно спростувати результати лабораторних досліджень не переносить цей обов'язок доказування на відповідача.

За результатами розгляду касаційну скаргу залишено без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС 04.08.2026 у справі № 910/2878/25 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/138784269>.

5.3. Щодо невиконання постачальником своїх договірних зобов'язань за договором поставки

Передання постачальником талонів (скретч-карток) на паливо за договором, предметом якого є нафта і дистилляти, не є належним виконанням відповідачем зобов'язань з поставки товару, адже постачальник не забезпечив можливості реалізації таких талонів (отримання палива на автозаправній станції), тому покупець має право вимагати повернення суми попередньої оплати на підставі ч. 2 ст. 693 ЦК України.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ТОВ у справі за позовом прокурора в інтересах РДА до скаржника про повернення сплаченої суми коштів за товар відповідно до умов договору купівлі-продажу.

Позовна заява обґрунтована тим, що ТОВ не виконав умови договору купівлі-продажу товарів у частині поставки палива, вартість якого була сплачена позивачем на виконання договору, а також не повернув позивачу вказані кошти на його вимогу.

Рішенням господарського суду, залишеним без змін постановою апеляційного суду, позовні вимоги прокурора задоволено. Суди дійшли висновку, що відповідач не виконав умови договору щодо передання позивачу палива за договором, тому у ТОВ виникло зобов'язання з повернення позивачу його вартості, яка була сплачена ним.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зазначив, що за своєю правовою природою укладений між сторонами цього спору договір купівлі-продажу товарів є договором поставки.

Колегія суддів погодилася із висновками судів попередніх інстанцій, про те, що предметом поставки за договором, укладеним між сторонами спору, є товар відповідно до ДК - 021:2015 – «Нафта і дистилляти»; код, категорія відповідно до ДК - ДК 021:2015 09130000-9, а не талони на паливо, як стверджує скаржник. Суди встановили факт передання відповідачем саме талонів (скретч-карток бренду "Авіас"), а не палива. Відтак спірні правовідносини між сторонами у цій справі виникли через невиконання відповідачем як постачальником своїх договірних зобов'язань щодо поставки палива / обміну талонів на паливо.

Водночас, як зазначив суд апеляційної інстанції, талон є документом, який засвідчує право його власника отримати пальне на автозаправній станції. Натомість суди встановили факт неможливості реалізації позивачем свого права

отримати оплачене ним пальне на автозаправній станції, оскільки відповідач із порушенням умов договору не забезпечив наявності товару на своїй автозаправній станції.

Крім того, умовами договору не передбачено строк отримання позивачем палива на автозаправній станції за зазначеними талонами. Водночас КГС ВС погодився із висновком апеляційного суду, що необґрунтованими є посилання ТОВ на зміст пункту 3.1 договору, яким начебто встановлений строк на отримання палива, оскільки за змістом зазначеного пункту ним встановлено строк гарантії якості товару, що постачається (протягом одного року 365 днів), який не міг бути порушений позивачем, оскільки самого факту передачі палива не відбулося.

За результатами розгляду касаційну скаргу залишено без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.08.2026 у справі № 917/1661/25 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/138986390>.

6. Процесуальні питання

6.1. Щодо процесуального правонаступництва АТ «К.Енерго» на ТОВ «Київенерго-Борг» при переході права вимоги за результатами аукціону в процедурі банкрутства

У вирішенні питання заміни сторони її правонаступником (як на будь-якій стадії судового процесу, так і на будь-якій стадії виконання судового рішення) у кожному конкретному випадку здійснюється судом, шляхом дослідження та надання оцінки доказам, наданим в обґрунтування відповідної заяви.

Процесуальне правонаступництво є похідним від матеріального та виникає за умови підтвердженого переходу прав первісного кредитора до іншої особи; придбання права вимоги на дебіторську заборгованість за результатами електронного аукціону в процедурі банкрутства є підставою для заміни позивача у справі відповідно до ст. 52 ГПК України.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ЖБК у справі за позовом АТ про стягнення боргу, пені, 3 % річних та інфляційних втрат.

У справі про стягнення заборгованості за договором постачання теплової енергії первісний позивач – АТ «К.Енерго» – після продажу в процедурі банкрутства права вимоги до боржника передав це право ТОВ «Спортсервіс-СТМ», яке згодом змінило найменування на ТОВ «Київенерго-Борг». У зв'язку з цим останнє звернулося із заявою про заміну позивача у справі.

Суд першої інстанції ухвалою, залишеною без змін постановою апеляційного суду, здійснив заміну позивача у справі - з АТ «К.Енерго» на ТОВ «Київенерго-Борг» та прийняв заяву позивача про зменшення розміру позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зазначив, що процесуальне правонаступництво за ст. 52 ГПК України є похідним від матеріального правонаступництва. Для заміни сторони суд має встановити факт її вибуття з матеріального правовідношення та перехід відповідних прав і обов'язків до правонаступника, що підтверджується належними доказами.

У зв'язку з цим для вирішення судом питання про процесуальну заміну сторони у справі господарський суд має встановити факт вибуття особи з матеріального правовідношення та перехід її прав та обов'язків до іншої особи - правонаступника, а відповідно дослідження обставин, зокрема заміни сторони (боржника чи кредитора) у зобов'язанні.

У вирішенні питання заміни сторони її правонаступником (як на будь-якій стадії судового процесу, так і на будь-якій стадії виконання судового рішення) у кожному конкретному випадку здійснюється судом, шляхом дослідження та надання оцінки доказам, наданим в обґрунтування відповідної заяви.

Як встановлено судами попередніх інстанцій, за результатами електронного аукціону з продажу майна в результаті банкрутства ПАТ «Київенерго» (яке змінило на найменування АТ «К.Енерго»), а саме права вимоги на дебіторську заборгованість за спожиту теплову енергію та супутні послуги, переможцем якого визнано ТОВ «Спортсервіс-СТМ». У відповідності до акту про придбання майна на аукціоні у переліку боржників право вимоги до яких перейшло до переможця лоту в межах дебіторської заборгованості за постачання теплової енергії, міститься інформація щодо відповідача - ЖБК «Кристал-20» із зазначенням суми боргу на підставі договору на постачання теплової енергії у гарячій воді. За результатами загальних зборів учасників ТОВ «Спортсервіс-СТМ2, прийнято рішення про зміну найменування стягувача - з ТОВ «Спортсервіс-СТМ» на ТОВ «Київенерго-Борг».

З огляду на ст. 52 ГПК України та встановлені судами попередніх інстанцій обставини, КГС ВС погоджується з висновками судів про наявність підстав для заміни позивача АТ «К.Енерго» на ТОВ «Київенерго-Борг».

Колегія суддів також наголосила, що питання розміру заборгованості, яка перейшла до нового кредитора, підлягає з'ясуванню під час розгляду спору по суті, а не при вирішенні питання про процесуальну заміну сторони.

За результатами розгляду КГС ВС залишив касаційну скаргу без задоволення, ухвалу місцевого суду та постанову апеляційного суду – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 27.07.2026 у справі № 41/96 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138821217>.

6.2. Щодо подання декількох позовів з аналогічним предметом і підставами, як зловживання процесуальними правами

Подання кількох позовів із тотожним або аналогічним предметом і підставами може свідчити про зловживання процесуальними правами, якщо окремі позови фактично стосуються одного правового конфлікту, а відмінність між ними має формальний характер. Для цього не потрібно окремо доводити намір позивача маніпулювати автоматизованим розподілом справ.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ТОВ у спорі за позовом скаржника до ПрАТ-1, ПрАТ-2 про визнання недійсним договору та зобов'язання вчинити дії.

У справі № 910/15242/25 спір стосувався укладення договору про розподіл електричної енергії щодо одного майнового комплексу та чотирьох точок розподілу.

Позивач спочатку подав заяву-приєднання № 11647, а згодом – № 46024. Після скасування обох заяв через неповний пакет документів позивач 04.12.2025 подав позов у справі № 910/15123/25, а через чотири дні – ще один позов у справі № 910/15242/25. В обох він просив визнати недійсним той самий договір та зобов'язати оператора укласти з ним договір, відмінність полягала лише в посиланні на різні заяви-приєднання.

Господарський суд ухвалою визнав дії позивача зловживанням процесуальними правами та залишив позов у справі № 910/15242/25 без розгляду.

Апеляційний господарський суд постановою залишив ухвалу суду господарського суду без змін.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зазначив, що сам факт подання кількох позовів не є безумовним зловживанням. Суд має оцінювати їх зміст, послідовність подання, самостійність інтересу та наслідки паралельного розгляду. Водночас ст. 43 ГПК прямо передбачає подання декількох позовів із тотожним або аналогічним предметом і підставами як можливу форму зловживання, тому доводити спеціальну мету маніпулювання автоматизованим розподілом не потрібно.

Верховний Суд вказав, що обидва позови стосувалися тих самих сторін, договору, майнового комплексу, чотирьох точок розподілу та мали однакову правову мету. Обидві заяви-приєднання існували ще до подання першого позову, а тому після звернення до суду не виникло нової обставини, яка об'єктивно вимагала б подання другого позову. Відмінність лише у номерах заяв не створювала нового самостійного спору, а паралельний розгляд справ створював ризик ухвалення різних рішень щодо одного договору та права на його укладення.

Отже, КГС ВС дійшов висновку, що подання другого позову щодо того самого правового конфлікту, коли відмінність між позовами полягає лише у формальному посиланні на іншу заяву-приєднання, є зловживанням процесуальними правами. Для застосування ч. 3 ст. 43 ГПК не потрібно доводити намір маніпулювати автоматизованим розподілом справ, якщо встановлено подання кількох аналогічних позовів.

За результатами касаційного перегляду КГС ВС залишив без змін ухвалу господарського суду та постанову апеляційного господарського суду.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 12.08.2026 у справі № 910/15242/25 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138986359>.

Огляд судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР за серпень 2026 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного господарського суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду, судові палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду. Київ, 2026. – 31 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 supreme.court.gov.ua

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua